

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Механізми обміну податковою інформацією між державами в умовах деглобалізації: сучасний стан та перспективи правового удосконалення

Станіслав І. Склярів ¹*

¹ Інститут держави і права імені В. М. Корецького Національної Академії Наук України (Україна). Аспірант кафедри міжнародного права та права ЄС.

* Автор-кореспондент, e-mail: postgraduatestudent122@gmail.com

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідниця

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.4.05](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.05)

Авторське право

© 2025 автора

Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

У статті досліджено сучасні механізми обміну податковою інформацією між державами в умовах деглобалізації, на яку впливає захист національного суверенітету, зростанням ролі внутрішніх правових режимів та обмеженням впливу міжнародних інституцій. Основну увагу приділено аналізу правових інструментів, які регулюють міжнародний обмін інформацією для різних цілей оподаткування. Зазначено, що традиційні механізми обміну, зокрема обмін за запитом, мають обмежену ефективність в умовах зростання податкових відносин між країнами. Натомість автоматичний обмін інформацією, запроваджений в межах CRS, визначає значно вищий рівень прозорості та контрольованості. Виклики деглобалізації, зокрема геополітична нестабільність, війна та вимушене переселення, відмова окремих держав від участі в багатосторонніх формах співпраці, а також різниця у внутрішніх правових системах, потребують удосконалення правового регулювання та формування гнучких механізмів співпраці. У процесі дослідження зроблено висновок стосовно того, що ключовими перспективами розвитку міжнародного обміну податковою інформацією є розширення кола учасників багатосторонніх угод, уніфікація підходів до виявлення кінцевих бенефіціарів, а також посилення відповідальності за ненадання або викривлення інформації. Як наслідок, обмін податковою інформацією між державами є необхідним для ефективної боротьби з ухилянням від сплати податків та забезпечення справедливості в оподаткуванні на глобальному рівні. Він дозволяє країнам виявляти податкові правопорушення та мінімізувати ризики використання офшорних схем для уникнення обов'язків. З розвитком технологій автоматичний обмін стає важливим інструментом для забезпечення прозорості фінансових потоків та ефективного контролю за податковими зобов'язаннями. Подальші дослідження зосереджуватимуться на розробці більш гнучких і ефективних правових механізмів обміну податковою інформацією. Окрім того, особливу увагу необхідно приділити питанням гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами та адаптацію до нових форм цифрової економіки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

обмін податковою інформацією, деглобалізація, податковий суверенітет, міжнародне податкове співробітництво, податкове законодавство, двосторонні угоди, багатосторонні угоди.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Mechanisms for Exchanging Tax Information Between States in the Context of Deglobalization: Current Status and Prospects for Legal Improvement

Stanislav Skliarov ¹*

¹ V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine).
Postgraduate Student at the Department of International and EU Law.

* **Corresponding Author**, e-mail: postgraduatestudent122@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.4.05](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.05)

Copyright © 2025
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution – NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

The article examines modern mechanisms for exchange of tax information between states in the conditions of deglobalization, which is influenced by the protection of national sovereignty, the growth of the role of domestic legal regimes and the limitation of the influence of international institutions. The main attention is paid to the analysis of legal instruments that regulate the international exchange of information for various taxation purposes. It is noted that traditional exchange mechanisms, in particular exchange on request, have limited effectiveness in the conditions of growth of tax relations between countries. In contrast, the automatic exchange of information introduced within the framework of CRS determines a significantly higher level of transparency and control. The challenges of deglobalization, in particular geopolitical instability, war and forced displacement, the refusal of individual states to participate in multilateral forms of cooperation, as well as differences in domestic legal systems, require the improvement of legal regulation and the formation of flexible mechanisms for cooperation. The study concluded that the key prospects for the development of international tax information exchange are to expand the circle of participants in multilateral agreements, unify approaches to identifying ultimate beneficiaries, and strengthen responsibility for failure to provide or distort information. As a result, the exchange of tax information between states is necessary to effectively combat tax evasion and ensure fairness in taxation at the global level. It allows countries to identify tax offenses and minimize the risks of using offshore schemes to avoid obligations. With the development of technology, automatic exchange is becoming an important tool for ensuring the transparency of financial flows and effective control over tax obligations. Further research will focus on developing more flexible and effective legal mechanisms for the exchange of tax information. In addition, special attention should be paid to the issues of harmonization of national legislation with international standards and adaptation to new forms of the digital economy.

KEYWORDS

exchange of tax information, deglobalization, tax sovereignty, international tax cooperation, tax law, bilateral agreements, multilateral agreements.

1. Вступ

Зміни у світовій політиці, посилення економічної замкнутості країн та прагнення до незалежності у прийнятті рішень впливають на міжнародну податкову співпрацю. Через це ускладнюється ефективність сплати податків, зменшуються можливості виявляти і запобігати ухиленню від сплати податків та незаконним фінансовим операціям. В контексті деглобалізації – процесу відновлення суверенітету національних держав, посилення контролю над кордонами та обмеження впливу наднаціональних інституцій, механізми міжнародного обміну податковою інформацією опиняються під тиском різних трансформаційних змін. Традиційна модель міжнародного податкового співробітництва, побудована за принципом багатосторонніх договорів і відкритості, дедалі частіше зіштовхується з політичними бар'єрами, послабленням міжнародної довіри та прагненням держав до автономності у фінансово-податкових питаннях.

2. Огляд літературних джерел

Питання транснаціонального обміну податковою інформацією як одного з ключових інструментів боротьби з ухиленням від оподаткування активно досліджується в науковій літературі та публікаціях міжнародних організацій. Особливу увагу приділяють впровадженню міжнародних стандартів, зокрема Загального стандарту звітності (CRS), Модельної податкової конвенції ОЕСР та Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах. У роботах багатьох дослідників наголошується на важливості автоматичного обміну як найбільш ефективного механізму забезпечення прозорості, водночас акцентується на викликах, пов'язаних із деглобалізаційними тенденціями, зменшенням ролі міжнародних інституцій та зміцненням податкового суверенітету держав. Серед вітчизняних дослідників необхідно виокремити праці А. Ю. Ковальчук разом із Б. В. Чернявською та М. С. Ковальчук [5], які досліджували питання організації обміну податковою інформацією між країнами. Окрім того, праця А. Туз [10] висвітлює питання міжнародного обміну податковою інформацією. Вітчизняний дослідник Є. Курілов [6] розкриває питання багатосторонніх угод CRS та CBC, їх доцільність і перспективність.

Однак, попри окреслені питання, дослідження механізмів обміну податковою інформацією залишається відкритим, а відтак, потребує додаткового опрацювання.

3. Постановка завдання

Мета дослідження полягає в аналізі сучасного правового регулювання механізмів обміну податковою інформацією між державами в умовах деглобалізації та визначенні перспектив їх удосконалення для забезпечення ефективного міжнародного податкового співробітництва. Зважаючи на поставлену мету, завданнями даного дослідження є: розкрити основні міжнародно правові акти, які регламентують обмін податковою інформацією, із врахуванням новітніх тенденцій міжнародної економіки; визначити особливості функціонування автоматичного обміну податковими даними в умовах зниження рівня глобалізації та посилення податкового суверенітету держав; запропонувати напрямки правового удосконалення механізмів міжнародного обміну податковою інформацією із врахуванням викликів сучасного суспільства.

4. Методи та матеріали

В процесі дослідження застосовано комплекс загальнонаукових і спеціально-правових методів. Зокрема, використовувалися методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції для узагальнення підходів обміну податковою інформацією в міжнародному праві. Порівняльно-правовий метод дозволив проаналізувати особливості національних та міжнародних підходів до реалізації механізмів CRS і FATCA. Джерельну базу дослідження склали міжнародні договори, директиви ЄС, акти ОЕСР, нормативно-правові акти України, а також наукові публікації з податкового права та фінансової безпеки.

5. Результати та обговорення

Сучасний стан обміну податковою інформацією характеризується існуванням двох основних механізмів: обміну за запитом та автоматичного обміну. Перший має значні обмеження, зумовлені необхідністю політичної взаємодії та попереднього погодження умов обміну. Натомість автоматичний обмін, який реалізується через такі інструменти, як Конвенція про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах [1] та Директива 2011/16/EU [3], забезпечує більшу ефективність завдяки системності й прозорості. Втім, враховуючи значення національного суверенітету та регіональних інтеграційних змін, ефективність міжнародних механізмів може знижуватися. Це зумовлює необхідність правового удосконалення існуючих інструментів шляхом:

- зміцнення договірних гарантій захисту національних інтересів держав;
- адаптація механізмів обміну відповідно до різноманітних податкових систем;
- розширення регіонального співробітництва з урахуванням політичних і правових реалій.

В умовах деглобалізації перспективним є розвиток гнучких, адаптивних правових механізмів обміну податковою інформацією, які б поєднували міжнародну прозорість із гарантіями національного суверенітету, а також сприяли збереженню балансу міжнародної співпраці та автономії держав у сфері оподаткування. Особливої актуальності окреслене питання набуває в процесі забезпечення податкової справедливості, зростання бюджетного дефіциту в багатьох країнах світу та необхідності адаптації національного законодавства до нових реалій міжнародної співпраці. Доцільність дослідження вказаного питання зумовлена необхідністю удосконалення правових механізмів обміну інформацією, пошуком нових форм дво- та багатосторонньої співпраці, а також збереження балансу між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями. Загалом, розгляд проблематики міжнародного обміну податковою інформацією в умовах деглобалізації є вкрай важливим, зважаючи на формування ефективної податкової політики, забезпечення економічної безпеки та розвитку міжнародного правового співробітництва.

Група вітчизняних дослідників зазначає, що розширення можливостей для міжнародного руху капіталу сприяло економічному зростанню, створивши умови для легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, фінансування терористичної діяльності та поширення зброї масового ураження. Подібні процеси мали негативний вплив на фінансову стабільність держав і суспільства загалом, особливо в умовах збройних конфліктів і підвищеного ризику терористичних загроз у світі [5].

Експертка з податкових питань А. Туз наголошує, що з 1 січня 2014 року Україна приєдналася до Плану дій BEPS та зобов'язалася впроваджувати у свою діяльність мінімальний стандарт, що охоплює 4 з 15 основних кроків. Цей стандарт включає: протидію податковим зловживанням, пов'язаним із використанням пільгових режимів оподаткування; запобігання зловживанням при застосуванні міжнародних податкових угод; обов'язкове розкриття інформації про агресивне податкове планування; а також підвищення ефективності механізмів врегулювання спорів щодо застосування договорів про уникнення подвійного оподаткування. З-поміж окреслених завдань також заплановано впровадження ефективного механізму обміну податковою інформацією. Серед основних форм обміну податковою інформацією доречно виокремити три найголовніших:

- обмін на запит – це вид обміну, який передбачає надання інформації уповноваженим органом однієї держави на підставі офіційного звернення іншої;
- автоматичний обмін – це регулярний та систематичний обмін податковими даними між країнами, які мають відповідні домовленості;
- спонтанний обмін – здійснюється з ініціативи однієї зі сторін без попереднього запиту, у разі виявлення інформації, яка може становити інтерес для іншої держави.

Важливо наголосити, що обмін податковою інформацією здійснюється на основі принципу взаємності, а юридичною основою виступають дво- та багатосторонні договори й угоди. Так, до двосторонніх договорів належать:

- договори про уникнення подвійного оподаткування (Double Tax Treaty);

- договори щодо обміну податковою інформацією (Tax Information Exchange Agreement – TIEA).

Багатосторонні договори з питань обміну податковою інформацією мають певну специфіку. Угоди про уникнення подвійного оподаткування, укладені на основі Модельної конвенції ОЕСР 1977 року, як правило, відтворюють положення статті 26, яка передбачає обмін податковою інформацією між компетентними органами договірних держав для реалізації положень Конвенції або національного законодавства з питань оподаткування [1].

У контексті посилення міжнародної боротьби з податковими зловживаннями, зокрема у межах дії BEPS, почастишали випадки укладання двосторонніх угод про обмін податковою інформацією, зокрема з метою імплементації country-by-country reporting (Крок 13 BEPS). Так, станом на травень 2017 року було підписано 811 таких угод між 31 державою.

Особливу роль відіграє багатостороння Конвенція про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах (1988) [1], спільна ініціатива Ради Європи та ОЕСР, яка набула нового значення після світової фінансової кризи 2008 року. З метою підвищення ефективності протидії ухиленню від оподаткування, у 2010 році на саміті G20 в Лондоні було ухвалено рішення про її оновлення шляхом підписання додаткового Протоколу. Станом на листопад 2017 року Конвенція містила 115 підписантів, зокрема у 2016–2017 роках до неї приєдналися Андорра, Ізраїль, Ліхтенштейн, Уругвай, Швейцарія та інші держави. Україна є учасником Конвенції з 2004 року.

Основним недоліком чинних механізмів обміну податковою інформацією є їхня орієнтація переважно на обмін за запитом, який обмежується низкою факторів: наявністю відповідної угоди, подібністю податкових систем і політичною волею сторін. У відповідь на ці обмеження країни почали активно впроваджувати автоматичний обмін податковою інформацією. Першим прикладом такого механізму стала Директива ЄС 2005 року [4], відповідно до якої здійснюється обмін інформацією про доходи нерезидентів між країнами-членами ЄС.

Нині правову основу автоматичного обміну податковою інформацією в межах ЄС становлять такі ключові акти:

- Директива 2011/16/EU [3], яка передбачає як обмін за запитом, так і автоматичний обмін інформацією з 2014 року;
- Директива 2005/60/ЄС [4] щодо запобігання відмиванню коштів і фінансуванню тероризму;
- Директива 2003/48/ЄС [2] (у редакції 2014/48/ЄС) щодо оподаткування процентних доходів від заощаджень [10].

Необхідність обміну податковою інформацією між державами зумовлена першочергово тим, що наразі значна частина громадян України знаходиться за кордоном, витрачаючи щомісяця на різні потреби велику частину своїх доходів. Соціальні служби європейських країн занепокоєні, оскільки деякі громадяни недобросовісно оформляють соціальну допомогу, а тому, з метою запобігання ухиленню від сплати податків та легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, виникає нагальна потреба у впровадженні системи автоматичного обміну інформацією. Відтепер біженцям потрібно самостійно визначати, податковими резидентами якої держави вони є. Для самих українців це може спричинити певні складнощі, оскільки більшість з них перебувають за кордоном понад шість місяців, знайшли роботу або започаткували бізнес у країнах перебування, що вже може свідчити про набуття ними статусу податкового резидента цих держав. Водночас в Україні вони все ще мають зареєстровані ФОПи, а це означає, що формально залишаються українськими податковими резидентами [7].

Обмін податковою інформацією важливий як для країн, де перебуває український біженець, так і для України. Юрист з юридичної компанії GLS O. Черевко розповідає, що ситуація з обміном фінансовою інформацією між країнами стає все більш прозорою. Наприклад, якщо людина відкриває рахунок у данському банку й зазначає, що вона є податковим резидентом України, то Данія не надсилатиме інформацію про цей рахунок своїм податковим органам. Натомість Україна отримає звіт про фінанси цієї особи в Данії. Однак варто пам'ятати й про зворотну ситуацію. Якщо та ж людина звертається до українського банку й вказує, що тепер вона є податковим резидентом Данії, тоді вже Україна зобов'язана передати дані про її рахунки та залишки коштів у відповідні данські служби. Таким чином, вибір країни податкового

резидентства впливає на те, хто саме отримає доступ до конфіденційної фінансової інформації [8].

Починаючи від 2022 року Україна приєдналася до Багатосторонньої угоди компетентних органів про автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки (Угода CRS). 30 вересня 2024 року Україна вперше здійснила автоматичний обмін податковою інформацією відповідно до Загального стандарту звітності (CRS). CRS зобов'язує країни-учасниці збирати від фінансових установ дані про рахунки, що належать нерезидентам, та щорічно обмінюватися цією інформацією з іншими державами-партнерами. Під час першого обміну Україна надала інформацію приблизно 50 державам зі 118, з якими запланована взаємодія. Решта країн приєднається до обміну у вересні 2025 року. Обмін за CRS має важливе значення для контролю за дотриманням законодавства щодо контрольованих іноземних компаній (КІК), оскільки дозволяє податковим органам ефективніше виявляти іноземні активи, пов'язані з резидентами, та перевіряти достовірність поданої звітності.

Щороку до 30 вересня країни – учасниці CRS автоматично обмінюються податковою інформацією про рахунки нерезидентів.

Фінансові установи збирають дані про рахунки податкових резидентів інших країн і передають їх своїм податковим органам, які далі надсилають ці відомості до відповідних органів інших держав.

CRS-звітність охоплює:

- фізичних осіб – резидентів України з іноземними рахунками;
- юридичних осіб – резидентів України з іноземними рахунками;
- пасивних НФО, контрольованих резидентами України.

Особливу увагу приділяють саме пасивним НФО, оскільки їх часто використовують для ухилення від сплати податків.

З вересня 2024 року Державна податкова служба України (ДПС) отримує автоматичну інформацію про іноземні фінансові активи українських резидентів у країнах – учасницях CRS. Раніше для цього необхідно було надсилати окремі запити до податкових органів інших держав. Завдяки CRS, податкова служба отримує значно ширший доступ до відомостей про рахунки українців за кордоном, зокрема і про контрольовані ними іноземні компанії (КІК).

У січні 2025 року ДПС оприлюднила дані про звітування щодо КІК за 2022–2023 роки: було подано 39 тисяч звітів стосовно 23,6 тисячі КІК, зареєстрованих у 119 країнах. Найбільш популярні європейські юрисдикції для КІК – Польща (23,2%), Кіпр (11%), Велика Британія (9,1%) та Естонія (7,5%) – усі вони беруть участь у системі CRS і будуть обмінюватися інформацією з Україною.

Водночас 9,4% КІК зареєстровані в США, які не приєдналися до CRS, але діють у межах власної системи FATCA. Завдяки звітам CRS ДПС зможе порівнювати отримані дані з податковими деклараціями, вимагати пояснення та, у разі потреби, донараховувати податки. Це дозволяє податковим органам отримати об'єктивну інформацію про іноземні доходи українських резидентів і підвищити ефективність контролю за дотриманням податкового законодавства [7].

Щоб уникнути низки проблем, пов'язаних з обміном податковою інформацією, Україна, перебуваючи в тривалій фазі війни ще на початку 2023 року ухвалила Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки» [11]. Цим Законом закріплюються організаційно-правові основи приєднання України до міжнародної системи автоматичного обміну податковою інформацією. Такий крок покликаний сприяти формуванню більш прозорого податкового середовища та зміцнення репутації України як надійного й рівноправного учасника міжнародного співробітництва в податковій сфері. Проблема, на якій зацентрована увага, полягає в тому, яку роль відіграє ця система в запобіганні відмиванню коштів, отриманих злочинним шляхом, а також у виявленні аспектів, що несуть у собі потенційні корупційні та інші ризики.

Міжнародні багатосторонні угоди є основою обміну податковою інформацією між різними країнами. Так, МСАА CRS та МСАА СbС сприяють формуванню прозорого та ефективного міждержавного податкового простору. Розроблені під егідою Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) окреслені угоди запобігають ухиленню від сплати податків,

незаконному переміщенню капіталів та фінансовим зловживанням. Підписання цих угод зобов'язує країни автоматично обмінюватися фінансовою інформацією на міждержавному рівні, значно посилюючи міжнародну співпрацю в податковій сфері.

Угода МСМ А СRS (Multilateral Competent Authority Agreement on Automatic Exchange of Financial Account Information) стосується автоматичного обміну фінансовою інформацією між податковими органами країн-учасниць. Мова йде насамперед про передачу відомостей, які збираються фінансовими установами (банками, страховими компаніями, інвестиційними фондами тощо) про рахунки фізичних та юридичних осіб – податкових нерезидентів. Обмін інформацією здійснюється відповідно до єдиного міжнародного стандарту СRS (Common Reporting Standard), розробленого ОЕСР. Цей стандарт передбачає чітко визначений перелік даних, які мають бути зібрані, збережені та передані компетентним органам іншої країни. Зокрема, йдеться про ідентифікаційні дані власника рахунку (ім'я, прізвище, дата народження, країна податкового резидентства, податковий номер), дані про рахунок (його номер, тип, залишок коштів) та фінансові надходження (відсотки, дивіденди, виторг від продажу активів тощо).

Інша багатостороння угода – МСМ А СbС (Multilateral Competent Authority Agreement on the Exchange of Country-by-Country Reports) – передбачає обмін звітом з країнами, який мають подавати великі транснаціональні компанії. У звіті вказується, який обсяг доходів, прибутків, податків, працівників і активів має кожна з компаній групи у тій чи іншій країні. Таким чином податкові органи отримують повний доступ до інформації стосовно розподілу бізнесу у міжнародному правовому полі, в тому числі встановлюють штучне переміщення прибутків у країнах з низьким рівнем оподаткування. Загалом угода МСМ А СbС є надважливою в боротьбі з трансфертним ціноутворенням, в період, коли компанії переоцінюють внутрішньогрупові транзакції, з метою зменшення суми податку.

Технічними аспектами обміну інформацією в угодах є єдині стандарти формату даних (наприклад, у вигляді електронних ХМЛ-файлів), вимоги до безпеки передачі (використання зашифрованих каналів зв'язку) та термінів подання інформації. Як правило, СRS-інформація передається до 30 вересня року, що настає за звітним, а СbС-звіти – протягом 12 місяців після завершення відповідного фінансового року. Це дає можливість податковим органам вчасно реагувати на певні порушення, які можуть виникати протягом звітного періоду. Окрім того, важливо, щоб і МСМ А СRS і МСМ А СbС мали необхідні механізми, які б сприяли наданню запитів на інформацію у випадках, коли автоматичний обмін не покриває певних аспектів або якщо країна-учасниця потребує додаткових відомостей в межах певних економічних розслідувань. Така можливість посилює ефективність співпраці та надає інструменти для виявлення прихованих схем ухилення від оподаткування або відмивання коштів.

Україна, приєднуючись до цих міжнародних угод, бере на себе зобов'язання не лише щодо передачі фінансової інформації, але й щодо забезпечення внутрішньої нормативно-правової бази, яка б дозволила ефективно реалізувати ці механізми. Цей процес включає впровадження вимог до фінансових установ стосовно збору та зберігання даних, визначення порядку ідентифікації податкового резидентства клієнтів, а також встановлення відповідальності за порушення правил звітності.

Дослідник в галузі податкового та трансферного ціноутворення Є. Курілов відзначає, що Україна поступово інтегрує в систему міжнародного податкового права та активно долучається до глобальних багатосторонніх механізмів обміну інформацією з низки податкових питань. Ці незворотні процеси мають обов'язково враховуватись платниками податків, особливо тими, хто бере участь у зовнішньоекономічній діяльності, включаючи контрольовані операції у розумінні статті 39 Податкового кодексу України [9].

Приєднавшись 28 червня 2024 року до багатосторонньої угоди МСМ А СRS, а 4 липня 2024 року до багатосторонньої угоди СbС Україна підтвердила участь в автоматичному обміні інформацією, вказавши на створення прозорішого податкового середовища та підвищення власного іміджу. Окрім того, ДПС України 19 серпня 2022 року як компетентний орган України приєдналася до Багатосторонньої угоди СRS з метою забезпечення долучення України до міжнародної системи автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки відповідно до Загального стандарту звітності (СRS), схваленого Радою ОЕСР 15 липня 2014 року. 26 червня 2024 року Державна податкова служба України, як компетентний орган держави, отримала

затверджений Глобальним форумом з прозорості та обміну інформацією звіт про рівень зрілості системи управління інформаційною безпекою в Україні. Цей звіт є результатом успішного проходження оцінювання відповідності вимогам щодо конфіденційності та захисту даних у рамках підготовки до автоматичного обміну податковою інформацією (АЕОІ) [6].

Участь України в системі автоматичного обміну інформацією також підвищує її міжнародний авторитет, демонструючи готовність до прозорої фінансової політики та сприяє створенню більш привабливого інвестиційного клімату. Водночас така інтеграція потребує від держави уважного моніторингу ризиків, пов'язаних із корупцією, витоком персональних даних та можливим використанням інформації у неправомірних цілях. Загалом, міжнародні багатосторонні угоди МСАА CRS та МСАА СбС є важливим кроком до відкритості, прозорості та ефективної боротьби з фінансовими зловживаннями, які набувають дедалі глобальнішого характеру. Вони формують підґрунтя для справедливішої податкової системи, де кожен платник податків несе відповідальність незалежно від юрисдикції його діяльності.

Отже, механізми обміну податковою інформацією між державами є ключовими для забезпечення прозорості та боротьби з ухиленням від сплати податків, особливо в умовах деглобалізації. Україна активно інтегрує міжнародні стандарти, однак для подальшого удосконалення цих механізмів необхідно посилювати правову основу, забезпечувати конфіденційність та адаптувати національне законодавство до майбутніх змін. Разом з тим, важливо забезпечити гнучкість та ефективність системи з метою встановлення швидкої реакції на нові виклики та зміни в міжнародній економіці.

6. Висновки

Автоматичний обмін податковою інформацією продовжує втілювати високу ефективність, проте його функціонування в умовах обмеженого міжнародного діалогу потребує підвищення рівня довіри між юрисдикціями, технічної сумісності систем, а також захисту персональних даних. Україна, як учасник міжнародних угод у сфері подання прозорої податкової звітності, зобов'язана не лише дотримуватися міжнародних стандартів, але й адаптувати національне законодавство до нових викликів, забезпечуючи баланс між фіскальними інтересами держави та правами платників податків.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні ефективності національного механізму впровадження CRS, аналізі співвідношення між міжнародним та національним правом у сфері податкової інформації, а також у дослідженні впливу політичних і гео економічних змін на подальший розвиток міжнародної податкової співпраці.

References

1. Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters of 25 January 1988. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_325#Text (in Ukrainian)
2. Council Directive 2003/49/EC of 3 June 2003 on a common system of taxation applicable to interest and royalty payments made between associated companies of different Member States. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_016-03#Text (in Ukrainian)
3. Council Directive 2011/16/EU of 15 February 2011 on administrative cooperation in the field of taxation and repealing Directive 77/799/EEC. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-11#Text (in Ukrainian)
4. Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_774#Text (in Ukrainian)
5. Kovalchuk, A. Yu., Cherniavska, B. V., & Kovalchuk, M. S. (2023). Orhanizatsiia obminu podatkovoiu informatsiieiu mizh krainamy yak zakhid zapobihannia lehalizatsii koshtiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom [Organization of tax information exchange between countries as a measure to prevent money laundering]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava* [Journal of Kyiv University of Law], (3). <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/959> (in Ukrainian)

6. Kurilov, Ye. (2024). Bahatostoronni uhody CRS ta CBC nabraly chynnosti dlia Ukrainy – DPS Ukrainy nahaduie platnykam podatkov [Multilateral CRS and CBC agreements have entered into force for Ukraine – Ukraine’s State Tax Service reminds taxpayers]. *Yurydychna praktyka [Legal Practice]*. <https://pravo.ua/bahatostoronni-uhody-crs-ta-cbc-nabraly-chynnosti-dlia-ukrainy-dps-ukrainy-nahaduie-platnykam-podatkov/> (in Ukrainian)
7. Mykhailovin, M., & Ihonin, V. (2025). KIK ne skhovaietsia: Yak avtomatychnyi obmin informatsiieiu za CRS vidkryvaie dani pro inozemni rakhunky [CFC will not hide: How automatic exchange of information under CRS reveals data on foreign accounts]. <https://vkp.ua/publication/kik-ne-skhovaietsya-yak-avtomatichniy-obmin-informatsiieyu-za-crs-vidkryvaie-dani-pro-inozemni-rakhunkinbsp> (in Ukrainian)
8. Ne prybidniaitesia! Zamozhnym ukraintsiam u Yevropi svitiat shtrafy za prykhovuvannia dokhodiv [Don’t pretend to be poor! Wealthy Ukrainians in Europe face fines for hiding income]. (2023). *Ukraina moloda [Young Ukraine]*. <https://umoloda.kyiv.ua/number/3844/159/173528/> (in Ukrainian)
9. Podatkovyi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine] vid 02.12.2010 № 2755-VI. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine]*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (in Ukrainian)
10. Tuz, A. (2017). Mizhnarodnyi obmin podatkovoiu informatsiieiu [International exchange of tax information]. *Yurydychna hazeta online [Legal Gazette Online]*, 50(600). <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mizhnarodniy-obmin-podatkovoyu-informaciyu.html> (in Ukrainian)
11. Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo implementatsii mizhnarodnoho standartu avtomatychnoho obminu informatsiieiu pro finansovi rakhunky" [Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Regarding the Implementation of the International Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information"] vid 20.03.2023 № 2970-IX. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine]*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2970-20#Text> (in Ukrainian)